

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar F iskola
tudományos évkönyve

II

VI. évfolyam, 1. kötet

VI, 1

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar F iskola
tudományos évkönyve

. . . II

VI, 1 / VI. évfolyam, 1. kötet

Szerkesztő bizottság: Soós Kálmán, Orosz Ildikó, Cserniczkó István.
A kötetet szerkesztette: Penckófer János, Kohut Attila

: „ „ .
: „ .

Korrektúra: G. Varcaba Ildikó / : . I.
Tördelés: Garanyi Béla / : .

A kiadvány megjelenését a

EuroClip-EuroKapocs Közalapítvány
támogatta.

A kiadásért felel: Orosz Ildikó és Soós Kálmán/ : I., .
ISBN: 966-7966-48-8
Készült: PoliPrint Kft. Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető : Kovács Dezs

Tartalom

I. Tanulmányok

- Orosz Il dikó: A kárpátaljai magyarok és oktatási helyzetük sajátosságai egy felmérés tükrében 2007-ben..... 7
- Beregszászi Anikó-Csernicskó István: A kárpátaljai magyar nyelvjárások és az iskola: elméleti és módszertani kérdések..... 44

II. Oktatási helyzetkép

- Sz. Nagy Ibolya: A nemzeti történelem oktatásáról Kárpátalján két felmérés tükrében.....63
- Csatáry György-Zselicky Zoltán: A történelemvizsgák tapasztalatai a 2004-2006-os évek felvételi tesztjei alapján..... 78
- Kulin Judit-Balázsi Borbála-Pallay Dezs -Kudlatyák Csaba-Veres Katalin: A kárpátaljai érettségiz k matematikai ismeretei a f iskolára felvételiz k eredményei alapján 2004-2006..... 88
- Kohut Erzsébet: A biológia elsajátításának eredményessége a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar F iskola 2004-2006-os írásbeli felvételi eredményei alapján..... 97
- Jakab Eleonóra: Az els biológia felvételi vizsga a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar F iskolán (elemzés)..... 108
- Molnár József-Berghauer Sándor-Fodor Gyula-Izsák Tibor-Gönczy Sándor-Molnár D. István: A földrajz írásbeli felvételi vizsgák néhány tanulsága a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar F iskolán..... 111
- Bárányné Komári Erzsébet-Fábián Márta-Husztii Ilona: Angol- és ukrántanítás a beregszászi magyar iskolák harmadik osztályában..... 121

III. M hely

- Gabóda Béla: A társadalmi t ke és az iskolai pályafutás kapcsolatának vizsgálata kárpátaljai középiskolások körében..... 136
- Nedbál Klára-Vaszkó Vera: A történelemtanítás eredményei és nehézségei a Beregszászi Magyar Gimnáziumban..... 155
- Gy rffy Ágnes: Kisiskolásaink kicsit más szemmel..... 167

IV. Könyvismertetés

- : 173

- V. Eseménynaptár 175

Sz. Nagy Ibolya

A NEMZETI TÖRTÉNELEM OKTATÁSÁRÓL KÁRPÁTALJÁN KÉT FELMÉRÉS TÜKRÉBEN

A címben megfogalmazott két felmérés egy 2002-es teljes körű és egy ebben, a 2007-es évben megismételt reprezentatív felmérésre utal. Tanulmányunkat arra építettük, hogy a két felmérés adatait értékelve szemléletesen mutassuk be a *Magyar nép története* (eztán MNT) oktatásának:

- a) helyzetét az első felmérés tanévében,
- b) annak esetleges változását vagy változatlanságát a második felmérés adatai alapján, s az ukrainai oktatási rendszer permanens szerkezeti és tartalmi átalakulásának a hátterével.

Azt, hogy mikortól, milyen körülmények között és hogyan kezdték tanítani Kárpátalja magyar tannyelvű iskoláiban a nemzeti történelmet, már több helyen leírtuk és elmondtuk.¹ Ezzel nem óhajtjuk fásasztani Önöket, hisz valószínűleg, mindenki tisztában van vele. Arról viszont érdemes beszélni, hogy hol tartunk most, észlelhet-e a tárgy oktatásában pozitív változások, akár a megye/járás közoktatási vezetőinek, akár az iskolák vezetőinek, a szaktanároknak, a gyerekeknek a hozzáállásában. Ezen kérdésekre próbálunk meg válaszolni a címben jelzett két, megyénk magyar tannyelvű iskoláiban végzett felmérés segítségével.

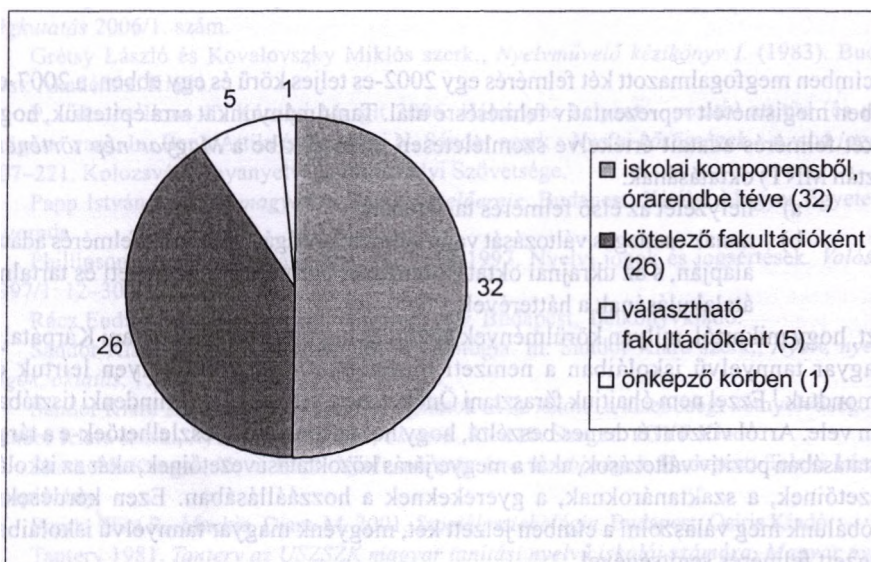
Az első felmérés és eredményei

Nagy örömmel szolgált, hogy a *Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség* (KMPSZ) 2002-ben támogatta javaslatomat, hogy végezzünk egy általános felmérést a magyar nép történetének oktatásáról Kárpátalja magyar iskoláiban. Ez lett az első felmérés. Akkor 78 általános és középiskola volt megyénkben, ahol magyarul, vagy magyarul is oktattak. A kérdéseket 64 iskola küldte vissza, mely 33 kérdést tartalmazott, s kitért a tárgy oktatásának illetően való vizsgálati lehetőségeinek szinte minden szegmensére, a tanítás osztályonkénti elosztásától a didaktikai és szemléltető anyagokkal való ellátásig, azok használatának gyakoriságán át a kiosztott jegyekig. Az adatlap egyaránt tartalmazott nyitott és zárt kérdéseket, ill. feleletválasztásos lehetőséget is.

Első sorban az érdekelt bennünket, hogy tanítják-e magyar tannyelvű iskoláinkban a nemzeti történelmet, s ha igen, milyen formában. Akkor erre öt legális megvalósítási mód kínálkozott az iskolavezetői számára:

- iskolai komponensből, órarendbe téve,
- fakultációként, de mindenki számára kötelezően,
- fakultációként, de választható formában,
- szakkörként,
- önképző körként.

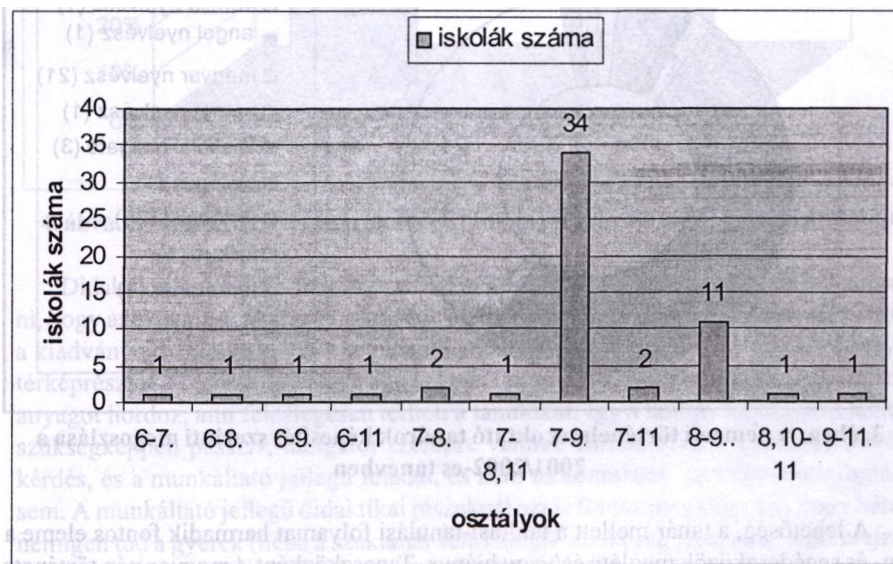
A kérdésre adott válaszok azt mutatták, hogy a megvizsgált 64 iskolából 50%-nál a nemzeti történelem iskolai órarendbe került, 40,6%-ukban viszont fakultációként volt jelen - tehát órán kívüli foglalkozásként -, de kötelező jelleggel a tanulók számára, 7,8%-nál a választható fakultáció, míg 1,5%-nál önképző kör keretein belül ismerkedhettek meg a magyar gyerekek népük történelmével. Az 1. ábra szemléletesen mutatja e tanítási formák számbeli megoszlását is.

1. ábra. A MNT oktatási formájának megoszlása Kárpátalja magyar tannyelv iskoláiban a 2001/2002-es tanévben

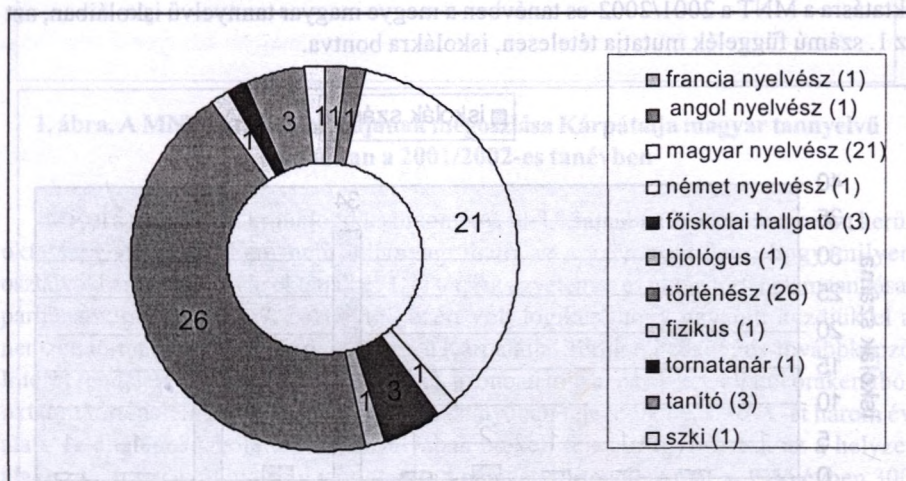
Mivel a történelem kronologikus tudomány, ill. Ukrajnában is ezen elv szerint kerül oktatásra az iskolákban, nem elhanyagolható az a szempont sem, hogy milyen osztályokban és hány évig oktatják a MNT-ét. Az egyetemes és ukrán történelem tanítása, párhuzamosan folyik a 7. osztálytól, ezért volt logikus, hogy ugyanitt kezdjük el a nemzeti történelmet is. Ezt egy 1992-es, a Kárpátaljai Területi Pedagógus-továbbképző Intézet rendelete szerint így is indították el, azonban míg a másik két, állami órakeretben 1. osztályban oktatott történelem a középiskola utolsó osztályában fejeződik be, a MNT-ét három év alatt, az általános iskola utolsó osztályában be kell fejezni. Így viszont az a helyzet alakult ki, hogy a túl gyorsan végigtanított nemzeti történelem már az első évben 300 évvel megelőzte az egyetemes és ukrán történelmet kronológiai lag. Ez az elosztás időzavart okozott a legtöbb gyereknél, és az oly gyakori történelmi „csatlós” alakította ki náluk, ugyanis ha nem akartak teljesen belezavarodni a különböző területi és időben folyó események és folyamatok szövevényébe, akkor mindhárom történelmet külön, egymástól elszigetelt tárgyként kezelték. Ez a kényszermegoldás viszont eleve kizárta a történelmi párhuzamosság és egység elvének alkalmazási és látási lehetőségét. Pár év leforgása és a szabadon felhasználható iskola órakeret fokozatos szűkülésével ezt elég sok intézményvezető és szaktanár átlátta, és próbált optimálisabb megoldást keresni a problémára. Három-négy év elteltével a MNT-ét a lehető legkülönbözőbb

id kereteken belül, szinte a 6-11. osztályok teljes skáláján oktatták, még adott járáson belül sem hangolva össze azt. Mivel a tárgyat iskolai, ill. fakultációs órakeret terhére oktatták, ezért az állami szervek nem foglalkoztak a kialakult helyzettel. Ez a kaotikus állapot akkor került napvilágra, amikor a KMPSZ 2000-ben megtartott megyei történelem szaktárgyi vetélkedjén az egységes feladatlapokkal dolgozó tanulók egymás után jelezték a szervezők felé, hogy nekik bizony ezt a témát még nem tanulták, vagy még nem kezdték el a nemzeti történelem tanulását, ill. nem is tanulták egyáltalán. Ezek a tapasztalatok, közlés szintjén, elhangzottak a Kárpátaljai Magyar Tanárképző F iskola által 2000. december 16-án Beregszászban megtartott „A magyar történelem oktatása a Kárpát-medencében” című nemzetközi tudományos konferencián. 2001 februárjában, erre reagálva, az akkori Beregszászi járási Közoktatásügyi Osztály vezetése rendeletben szabályozta, hogy a járás 36 magyar anyanyelvű iskolájában kötelezően órarendbe kell kerülnie a nemzeti történelemnek a 7-9. osztályokban. Ez a kötelező jelleg vont maga után a többé-kevésbé rendszeres tanítását és osztályozási kényszerét a tárgynak. Megyénkben még három járás - Ungvári, Munkácsi, Nagyszőlősi - rendelkezik jelentős számú magyar iskolával és tanulóval, ám azokban nem volt központi és általános érvényű rendelkezés, ezért az iskolai keret *A magyar nép történetére* való felhasználásának formája és megvalósítása igencsak széles skálán mozgott. A 2. számú ábra szemléletesen mutatja egyrészt az osztályonkénti tanítás szórását, másrészt, hogy 34 iskolában a 7-9. osztályokban tanítják (utóbbi mind a Beregszászi járásban található). Hogy milyen formában és melyik osztályban került oktatásra a MNT a 2001/2002-es tanévben a megye magyar anyanyelvű iskoláiban, azt az 1. számú függelék mutatja tételesen, iskolákra bontva.

2. ábra. A MNT oktatásának osztályonkénti megvalósítása a 2001/2002-es tanévben

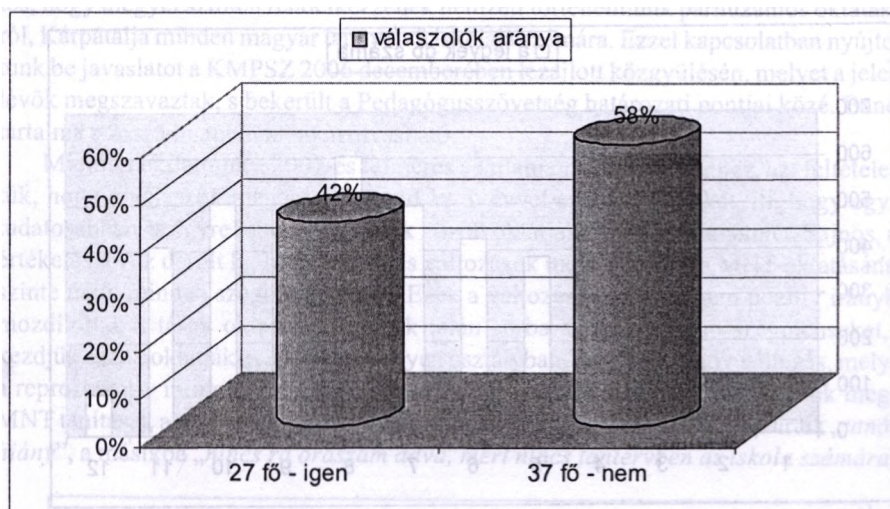
Az alapvető objektív tényezők meglétének vizsgálata mellett legalább ekkora súllyal esik latba az, hogy az adott iskolában ki (milyen képesítésű tanár) oktatja a nemzeti történelmet. E kérdés taglalásakor nem a tárgyat tanító kollégák lelkesedését, lelkiismeretességét vagy a tárgyhoz való viszonyulását vizsgáltuk, mivel ezek szubjektív dolgok, a kérdésvetést nem ez volt a célja. Ám azt igen, hogy a képesítésre rákérdezve következtetni tudtunk arra, mennyire fontos az adott intézmény számára népünk történetének szakavatott ismertetése. Tisztában voltunk azzal, hogy elméletben bármelyik szaktanár tud történelmet tanítani, de azzal is, hogy tárgyunknak megvan a maga szakmódszertani sajátossága, melyet sem a nyelvészek, sem a természettudományokat oktatók, vagy az elemi iskolák tanítói sem gyakorolnak saját tárgyük óráin. Ezekhez járul még az is, hogy nem tudnak utalni, s nem tudják párhuzamba helyezni a MNT-ét a másik két történelem tárggyal, ha azok nem történészek. Márpedig a kérdésvetés eredményei azt mutatták, hogy a történészek mellett a leggyakrabban a különböző nyelvet oktató bölcsészek (magyar, angol, francia, német) kapták meg a nemzeti történelem óráit, de mellettük biológus, fizikus, testnevelés tanárok, ill. elemi iskolák tanítói is megtalálhatóak voltak. Természetesen, egy önkéntes alapon való adatlap kitöltésekor nem kérdezhettünk rá olyan belső iskolairányítási kérdésre, hogy mi motiválta az igazgatóságot abban, mikor a tornatanárnak vagy az elemis tanítónak adta a magyartörténelem-órákat. Mindenesetre a szórás a tanárok képesítése terén elég nagy: nyolc nem történelem szaktanár, egy-egy képességfejlesztő és elemi osztályok tanítója, s még egy szakközépiskolai végzettségű egyén is akadt közöttük (1. 3. ábrát).

3. ábra. A nemzeti történelmet oktató tanárok képesítés szerinti megoszlása a 2001/2002-es tanévben

A lehetőség, a tanár mellett a tanítási-tanulási folyamat harmadik fontos eleme a tan- és segédeszközök megléte és/vagy hiánya. Taneszközként *A magyar nép története* címmel kiadott iskolai tankönyv három kötetét kell és lehet megemlíteni, melyek a fent említett osztályok számára íródtak és Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma 1997-ben tankönyvvé minősítette azokat. Ez minden, amit fel lehet mutatni, mert ezen kívül semmilyen más taneszközzel vagy segédeszközzel nem rendelkeznek tanáraink. A

jelenleg tankönyvként használt kiadványok közül az első kötetet a helyi kezdeményezés k állították össze, ám ezután, mivel sürgetett az idő, magyarországi történelemtankönyv-íróktól kértek segítséget. A segítség meg is érkezett, és az 1980-as évek végének, a magyarországi gimnáziumok III—IV. osztályaiban használt történelemtankönyvek írói állították össze számunkra a második és harmadik kötetet. Kárpátalja iskolásai számára ezek a könyvek akkor hiánypótlóak voltak, szerzőiknek köszönhetjük, hogy egyáltalán tankönyvet adhattunk a magyar iskolások kezébe nemzeti történelmünk tanulásához. Ám az idő múltával és a tankönyvek gyakorlatban való használatával elterítbe kerültek ezen könyvek hiányosságai, ami a szaktanárok ösztönzése miatt is felülvizsgálatra készíteti a szakembereket. A kérdésben rá is kérdeztünk a tárgyat oktatóktól, hogy elégedettek-e a jelenleg meglévő tankönyvekkel. A válaszadó tanárok közül 27 mondta, hogy igen, és 37 pedig nem elégedett (1. 4. ábra). Az igennel válaszolók közül csak négy volt történelem szaktanár.

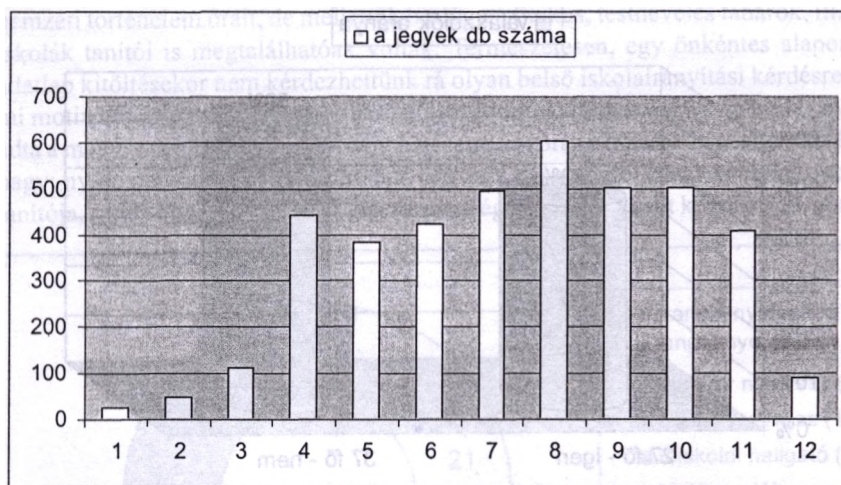
4. ábra. A megkérdezett tanárok MNT tankönyvével való elégedettségi mutatója

Didaktikailag nézve a tankönyvcsalád második és harmadik kötetét, azt kell mondani, hogy azok nem az általános iskolások életkori sajátosságait tartják szem előtt, mivel a kiadványokban elég kevés a segédanyagként felhasználható illusztráció, képanyag, térképrészlet. A témák törzsszövege száraz, tárgyilagos, túlzott mennyiség ismeretanyagot hordoz, ami feleslegesen terheli a tanulókat. Így a tanítás folyamán a tanulók szükségképpen passzív, hallgatói szerepre vannak kárhoztatva. Ugyancsak kevés a kérdés, és a munkáltató jellegű feladat, és nem tartalmaznak egyetlen összefoglalást sem. A munkáltató jellegű didaktikai részeknél azt is fontos megjegyezni, hogy nálunk nemigen tud a gyerek (néha a szaktanár sem) megfelelő képek, források, térképrajzokhoz hozzájutni a magyar történelem tárgyából. Ezért olyan fájó azok hiánya a most használatban lévő tankönyvekben.

A történelem nemcsak időben, de térben is történik, ezért annak oktatása elképzelhetetlen a falitérképek, atlaszok, vázlattérképek nélkül. Ezeket államnyelven az egyetemes és ukrán történelemhez meg lehet vásárolni. Népünk történetéhez azonban, egyér-

telmüen, Ukrajnában nem tudnak iskolai szaktanáraink a megfelelő kartográfiai tan- és segédeszközökhöz hozzájutni. Erről árulkodnak a kérdésválaszai, ahol bár a válaszadók jelölik a térkép és atlaszhasználatot, de azt is, hogy azok nem magyar nyelvűek, s nem az adott történelemhez kapcsolódnak tematikailag.

A szakmódszertani és didaktikai kérdések mellett még volt egy kérdés, mely támpontot adhat a nemzeti történelemhez való viszonyulás megítélésében mind a tanulók, mind a tanárok részéről - ez pedig a megszerzett osztályzat. Tény, hogy az osztályzás a legsubjektívebb eleme a tanítási-tanulási folyamatnak, de pont ezért a legtöbbet árulhat el az adott tárgyhoz való személyi hozzáállásból. Az 5. ábra kimutatása szerint a legtöbb gyerek a nyolcas osztályzatot kapta népünk történetéből, míg 7,9,10-es jegyek szinte azonos számban kerültek kiosztásra. Ha a jelenleg Ukrajnában használatban lévő értékelést nézzük, akkor a legtöbb osztályzat a harmadik szint jegyekből, vagyis a megfelelő tudásszint minősítéseként volt kiállítva.

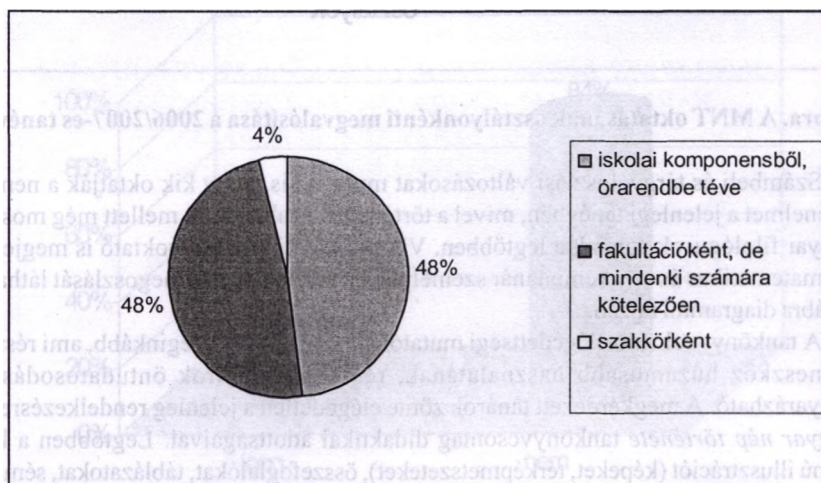
5. ábra. A MNT-ből kiállított jegyek megoszlása a 2001/2002-es tanévben

A második felmérés és eredményei

A második felmérést a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem és Társadalomtudományi Tanszékének felkérésére végeztem a 2006/2007-es tanévben, és az épp aktuális állapotok érdekeltek. Az adatlapok kitöltésében a mostani 3-4. évfolyamos, történelem/tanár szakos főiskolai hallgatók voltak segítségemre. Ez a felmérés nem volt teljes, de reprezentatív jellegűnek minősíthető, mivel a megvizsgált negyven iskola megyénk mind a négy jelentős magyar anyanyelvű lakossággal rendelkező járását - Beregszászi, Nagyszőlősi, Ungvári, Munkácsi - felölelte és a szörvényben lévő Huszt városát is beemelte a vizsgálatba. Az adatlapban szereplő kérdések számát viszont húszra csökkentettük, kihagyva belőlük a szakmódszertani állapotokra utalókat. Célunk ezzel a felméréssel az volt, hogy képet alkossunk arról, hol tart, haladt-e el re

vagy inkább visszaszorult a nemzeti történelem oktatása anyanyelvi iskoláinkban a 2005/2006-os tanévtől új történelemtanterv iskolai bevezetésével. Ez a történések számára azért lehet érdekes, mert az előbb említett tanévben kerültek az iskolák második szintjére azok a tanulók, akik az iskolaszervezeti reform szerint már tizenkét éves kötelező iskolai oktatásban vesznek részt. Ezzel a plusz egy évnek a beiktatásával, a szaktárgyak zömében strukturális és tartalmi változások zajlottak és zajlanak ma is. Az új rendszer szerint tanuló nevelők most 6. osztályosak és az ókor történelmével ismerkednek. Ennek tantervi követelménye abban tér el az eddig oktatottól, hogy az ukrán történelem egyes, eddig külön az Ukrajna története tárgyban, 7. osztályban oktatott témáit beemelte az ókorba, melyek kronológiailag oda illenek. Ezért lett a hatodikosoknál oktatott tárgy megnevezése *Egyetemes történelem. Ukrajna története. Integrált tárgy*, amit évi 70 órában oktatnak. A következő tanévtől már a középkor történetével folytatják, amihez kronológiailag a magyar nép történetének kezdete is kapcsolódik. Ezért lenne fontos, hogy megyei szinten rendelkezzenek nemzeti történelmünk párhuzamos oktatásáról, Kárpátalja minden magyar anyanyelvi iskolája számára. Ezzel kapcsolatban nyújtottunk be javaslatot a KMPSZ 2006 decemberében lezajlott közgyűlésén, melyet a jelenlévők megszavaztak, s bekerült a Pedagógusszövetség határozati pontjai közé. Ennek tartalma a 2. számú mellékletben olvasható.

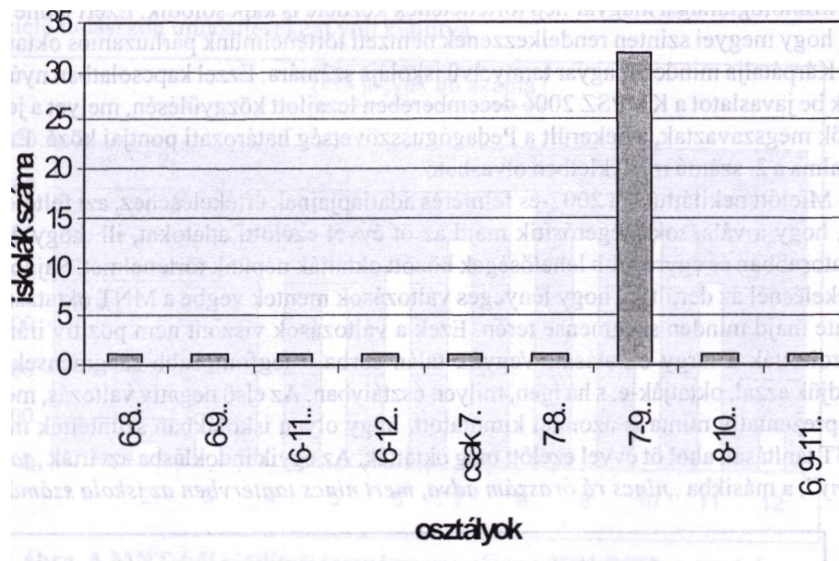
Mielőtt nekiláttunk a 2007-es felmérés adatlapjainak értékeléséhez, azt feltételeztük, hogy a válaszok megerősítik majd az öt évvel ezelőtti adatokat, ill. hogy egyre tudatosabban és egyre jobb lehetések között oktatják népünk történelmét. Sajnos, az értékelésnél az derült ki, hogy lényeges változások mentek végbe a MNT oktatásának szinte majd minden szegmensében. Ezek a változások viszont nem pozitív irányba mozdították a tárgy oktatását. Vegyük talán sorba a legfontosabb szegmenseket, s kezdjük azzal, oktatják-e, s ha igen, milyen osztályban. Az első negatív változás, melyet a reprezentatív minta is azonnal kimutatott, hogy olyan iskolákban szüntették meg a MNT tanítását, ahol öt évvel ezelőtt még oktatták. Az egyik indoklásba azt írták „*tanárhiány*”, a másikba „*nincs rá óraszám adva, mert nincs tantervben az iskola számára*”.

6. ábra. A MNT oktatási formájának megoszlása Kárpátalja magyar anyanyelvi iskoláiban a 2006/2007-es tanévben

Az első esetben az iskola rendelkezik történelem szaktanárral, s ehhez járul még az is, hogy anyanyelvi szempontból szórványban lévő tanintézményről van szó. A második esetben egy beregszászi iskoláról van szó, ahol a fentebb említett 2001-ben kiadott járási rendeletet, tudunkkal, még nem bírálták felül. Ahol tanítják még, ott pedig az oktatás formája közül a fakultáció választható formáját választják el és az önképző kör, így az iskolai komponensből való és a kötelező fakultáció között oszlik meg. Egy iskolában viszont jelezték, hogy szakkörként tanítják. Ennek arányos eloszlását ábrázolja vizuálisan a 6. ábra.

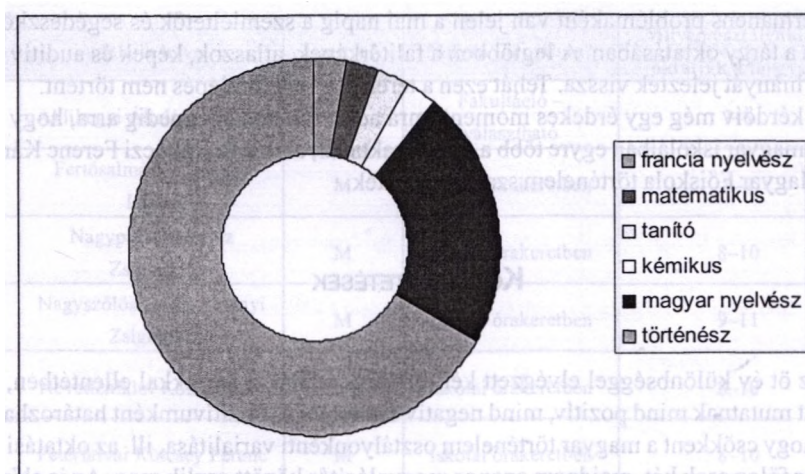
Változott még az osztályonkénti elosztás képe is, mivel a 2001-es tizenegy osztálykombináció mára kilencre csökkent. Ennek eloszlási formáját a 7. ábra demonstrálja.

7. ábra. A MNT oktatásának osztályonkénti megvalósítása a 2006/2007-es tanévben

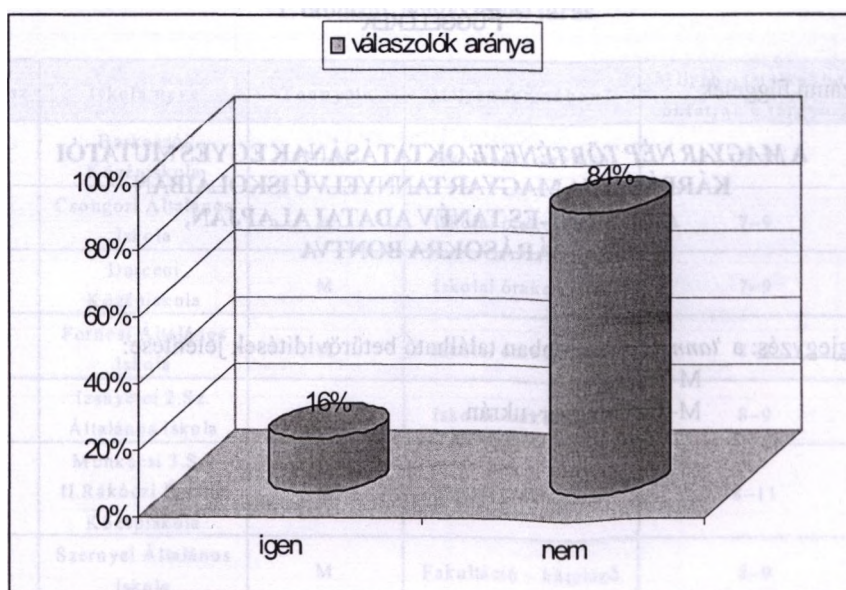
Számbeli és tárgyeloszlási változásokat mutat az is, hogy kik oktatják a nemzeti történelmet a jelenlegi tanévben, mivel a történelem szaktanárok mellett még most is a magyar filológusok vannak a legtöbben. Viszont két új szaktárgyoktató is megjelent: egy matematikus és egy kémia tanár személyében. A képesítések megoszlását láthatjuk a 8. ábra diagrammi rajzán.

A tankönyvvel való elégedettség mutatók változtak meg a leginkább, ami részben a taneszköz huzamosabb használatának, részben a tanárok öntudatosodásával magyarázható. A megkérdezett tanárok zöme elégedetlen a jelenleg rendelkezésre álló *Magyar nép története* tankönyvcsomag didaktikai adottságaival. Legtöbben a kellő számú illusztrációt (képeket, térképmetszeteket), összefoglalókat, táblázatokat, sémákat, diagrammokat hiányolják belőlük, ill. a szövegek nyelvi-kommunikációs megfogalmazásait. Hiányosságként tüntették még fel azt is, hogy túlzottan leíró jellegű,

8. ábra. A nemzeti történelmet oktató tanárok képzés szerinti megoszlása a 2006/2007-es tanévben

szinte semmilyen munkáltató feladatot nem tartalmaznak a tanulók részére. Ha összehasonlítjuk a 2001-ben készült felmérés alapján rajzolt 4. ábra elégedettségi mutatóját a 2007-ben mért adatait ábrázoló 9. ábrával, akkor szembetűnő a különbség. A tankönyvekkel kapcsolatban a második felmérést elemezve egy olyan momentumra is akadunk, ami 2001-nél nem került elő. Ez pedig, hogy két iskolából is azt jelezték, hogy nem rendelkeznek vagy igen kevés MNT tankönyvük van. Arról is tudomásunk van, hogy vannak olyan iskolák is, ahol évek óta elfekvében van jó pár magyar történelemtankönyv.

9. ábra. A megkérdezett tanárok MNT tankönyvvel való elégedettségi mutatója

Permanens problémaként van jelen a mai napig a szemléltetők és segédeszközök hiánya a tárgy oktatásában. A legtöbben a falitérképek, atlaszok, képek és auditív eszközök hiányát jelezték vissza. Tehát ezen a téren semmi elrelépés nem történt.

A kérdésvázlat még egy érdekes momentumra adott rávilágítást, mégpedig arra, hogy mennyien magyar iskolákban egyre több a fiatal szaktanár, akik a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Felsőiskola történelem szakát végezték.

Következtetések

Az öt év különbséggel elvégzett két felmérés adatai, a vártakkal ellentétben, sok eltérést mutatnak mind pozitív, mind negatív értelemben. Pozitívumként határozhatjuk meg, hogy csökkent a magyar történelem osztályonkénti variabilitása, ill. az oktatási forma már főleg csak két, majdnem azonos megvalósítás között oszlik meg. Az is elrelépés, hogy csökkent a tárgyat oktató nem történelem szaktanárok száma, meg az is, hogy a kollégák látják a taneszköz hiányosságát. Negatívumként első sorban a nemzeti történelem oktatásának megszüntetését neveznénk a legfájóbb változásnak és azt, hogy nem javult a tárgy oktatását segítő szemléltetővel való iskolai ellátottság sem.

Ezek az objektív tények sürgetik a lépést, hogy az iskolafenntartó Megyei Köznevelési és Oktatási Bizottság egységesítse a magyar nép történetének oktatását minden anyanyelven oktató intézményben függetlenül attól, melyik járásban található. Remélhetőleg a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség idejében megteszi a megfelelő lépéseket az ügy rendezése érdekében.

Függelékek

1. számú függelék

**A MAGYAR NÉP TÖRTÉNETE OKTATÁSÁNAK EGYES MUTATÓI
KÁRPÁTALJAI MAGYAR TANNYELV ISKOLÁIBAN
A 2001/2002-ES TANÉV ADATAI ALAPJÁN,
JÁRÁSOKRA BONTVA**

Megjegyzés: a 'tannyelv' oszlopban található betű rövidítések jelentése:

M = magyar

M-U = magyar-ukrán

ssz.	Iskola neve	Tannyelv	Milyen formában?	Milyen osztályokban oktatják a tárgyat?
1.	Aklihegyi Általános Iskola	M	Fakultáció - választható	7-8
2.	Fert salmási Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	8-9
3.	Nagypaládi Móricz Zsigmond	M	Iskolai órakeretben	8-10
4.	Nagysz 1 si 3. Sz. Perényi Zsigmond	M	Iskolai órakeretben	9-11
5.	Nevetlenfalui Középiskola	M-U	Iskolai órakeretben	8-10
6.	Péterfalvai Kölcsey Ferenc	M	Iskolai órakeretben	8-10
7.	Salánki Középiskola	M-U	Fakultáció - kötelez	6-8
8.	Tiszabökényi Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	8-9
9.	Tiszakeresztúri Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
10.	Tiszaújlaki Széchenyi István	M	Iskolai órakeretben	7-11
11.	Verb ci Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-8

1. táblázat. Nagysz 1 si járás

Ssz	Iskola neve	Tannyelv	M ilyen formában?	Milyen osztályokban oktatják a tárgyat?
1.	Barkaszói Középiskola	M-U	Iskolai órakeretben	8-9
2.	Csongori Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
3.	Derceni Középiskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
4.	Fornosi Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	8-9
5.	Izsnýétei 2.Sz. Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	8-9
6.	Munkácsi 3.Sz. II. Rákóczi Ferenc Középiskola	M	Iskolai órakeretben	8-11
7.	Szernyei Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	8-9

2. táblázat. Munkácsi járás

Ssz	Iskola neve	Tannyelv	Milyen formában?	Milyen osztályokban oktatják a tárgyat?
1.	Csapi 2.Sz. Középiskola	M	Iskolai órakeretben	7-8,11
2.	Homoki Általános Iskola	M-U	Iskolai órakeretben	7-9
3.	Kisgej ci Középiskola	M	Iskolai órakeretben	8-10
4.	Koncházai Középiskola	M-U	Fakultáció - kötelez	8,10-11
5.	Nagydobronyi Középiskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
6.	Nagygej ci Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	8-9
7.	Palágykomoróci Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	6-7
8.	Sislóci Dobó István Középiskola	M-U	Iskolai órakeretben	8-11
9.	Szalócai Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	8-9
10.	Szurtei Középiskola	M-U	Iskolai órakeretben	8-11
11.	Tiszaásványi Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	8-9
12.	Tiszasalamoni Általános Iskola	M-U	Fakultáció - kötelez	8-9
13.	Ungvári 10.Sz. Dayka Gábor Középiskola	M	Iskolai órakeretben	8-10

3. táblázat. Ungvári járás

Sz	Iskola neve	Tannyelv	Milyen formában?	Milyen osztályokban oktatják a tárgyat?
1.	Viski Kölcsey Ferenc Középiskola	M	Fakultáció - kötelez	7-11
2.	Husztai Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	8-9

4. táblázat. Huszti járás

Ssz	Iskola neve	Tannyelv	Milyen formában?	Milyen osztályokban oktatják a tárgyat?
1.	Badalói Gr. Gvadányi József Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
2.	Bátyúi Középiskola	M	Iskolai órakeretben, önképz. körként	7-9
3.	Benei Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
4.	Beregszászi 3. Sz. Zrínyi Ilona Középiskola	M-U	Fakultáció - kötelez	7-9
5.	Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középiskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
6.	Beregszászi 6. Sz. Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
7.	Beregszászi 8. Sz. Mikes Kelemen Középiskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
8.	Beregszászi Magyar Gimnázium	M	Fakultáció - kötelez	6-11
9.	Beregújfalui Általános Iskola	M-U	Fakultáció - kötelez	7-9
10.	Borzsovai Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
11.	Bótrágyi Általános Iskola	M-U	Fakultáció - kötelez	7-9
12.	Csetfalvai Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
13.	Csonkapapi Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
14.	Dédai Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
15.	Guti Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
16.	Halábori Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
17.	Haranglábi Általános Iskola	M-U	Iskolai órakeretben	7-9
18.	Jánosi Középiskola	M-U	Iskolai órakeretben	7-9
19.	Kígyósi Általános Iskola	M	Iskolai órakeretben	7-9
20.	Kisbégányi Márkus Menyhért Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
21.	Mez kaszonyi Középiskola	M	Iskolai órakeretben	7-9

22	Vári II. Rákóczi Ferenc Középiskola	M-U	Iskolai órakeretben	7-9
23	Nagybégányi Általános Iskola	M-U	Fakultáció - kötelez	7-9
24	Nagyberegzi Középiskola	M-U	Iskolai órakeretben	7-9
25	Nagymuzsalyi Középiskola	M-U	Fakultáció - kötelez	7-9
26	Rafajnai Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
27	Sárosoroszi Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
28	Somi Általános Iskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9
29	Zápszonyi Általános Iskola	M-U	Fakultáció - kötelez	7-9

5. táblázat. Beregszászi járás

Sz	Iskola neve	Tannyelv	Milyen formában?	Milyen osztályokban oktatják a tárgyat?
1.	Aknaszlatinai Bolyai János Középiskola	M	Önképz kör	6-9
2.	Técs i Hollósy Simon Középiskola	M	Fakultáció - kötelez	7-9

6. táblázat. Técs i járás

2. számú függelék

AJÁNLÁS A MAGYAR NÉP TÖRTÉNETÉNEK OKTATÁSÁRÓL

Téma: A magyar nép történetének mint nemzeti történelemnek, az új ukrán, 12 éves oktatási rendszerbe való integrálásáról Kárpátalja magyar tannyelv iskoláiban.

Tények:

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség által megszervezésre kerül történelem szaktárgyi versenyeken szembesültünk el ször azzal, hogy lehetetlen egységes feladatsorokat összeállítani az iskolák számára, mert szinte mindenki abban az osztályban és annyi óraszámiban tanítja a nemzeti történelmet, amennyiben és ahol tudja és/vagy akarja.

Ennek az áldatlan állapotnak a feltárására, a KMPSZ segítségével, 2002-ben egy általános felmérést végeztünk A magyar nép történetének oktatásáról Kárpátalja magyar tannyelv iskoláiban. Ennek eredményeit mutatják a fenti táblázatok.

Javaslat:

Első fázis: A jelenleg 6-11. osztályban érvényben lévő órahálókba megyei szinten egységesítsék a *Magyar nép történetének* oktatását, mégpedig a 7-9. osztályokban.

Második fázis: Az új, 12 éves oktatási rendszerre való áttérés folyamán a nemzeti történelmet teljes és egyenlő jogon integrálják - megyei szinten - a történelemoktatásba, vagyis kerüljön kötelező állami vagy iskolai órakeretbe, ugyanonnan kezdve, ahol az ukrán történelem kezdődik, egészen középiskola végéig (7-11. osztályok), heti egy órában.

Elhangzott Beregszászon, 2006 decemberében, a KMPSZ éves közgyűlésén.

**Szamborovszkyné Nagy Ibolya,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Jegyzet

¹ Erről többet lásd 1. Szamborovszkyné Nagy Ibolya: Nemzeti történelemoktatás Kárpátalján. Új Pedagógiai Szemle. LI. évf. 2001. 10. szám, 17-20. oldalak, ill. A történelemoktatás jelenlegi helyzete Ukrajnában (eredmények és problémák; rövid kitérővel a jövőre). Történelempedagógiai Füzetek. 15. sz. Bp. 2003. 121-145. oldal.